

Bolgár Dániel

„A zsidók átlag annyival okosabbak [...] mint mi”? A zsidók és a nem zsidók IQ-ja 1945 előtt¹

[•]

A doktori védésem előtt elmentem a fodrászomhoz, ahol arról panaszkodtam, milyenek a disszertációmra beérkezett bírálatok. Erre az üzletben tartózkodó két remek férfiú, a fodrászom és a barátja, felszólított, hogy haladéktalanul ismertessem a téziseimet. Addig jutottam el, hogy a doktori munkámban azt a rejtélyt szeretném megoldani, miért voltak sok területen sokkal sikeresebbek a zsidók a nem zsidóknál a modernításban. A fodrászatban összeült ad hoc bírálóbizottság erre azonnal rávágta, hogy ne tovább, már a kiindulásom is rossz, mert valójában nincs itt semmiféle rejtély: a zsidók bizonyítottan intelligensebbek másoknál, ugyanis magasabb az IQ-juk, és ez az egyenlőtlenség érthetővé teszi az összes többi előnyüket.

Nos, beszélgetőpartnereim jól értesültek voltak, tisztábban voltak mindazzal, amit olvasni lehet az askenázi zsidók intelligenciaszintjéről. A témáról a legismertebb szöveget *A haranggörbe (The bell curve)* című nevezetes könyv egyik szerzője, Charles Murray írta. Arra jutott, hogy a kutatások szerint a zsidók IQ-ja magasabb minden más népcsoporténál, számszerűen 107 és 115 közé tehető átlagosan (MURRAY 2007: 122), és mások is hasonló következtetésre jutottak.²

Vajon mennyire tekinthetők magasnak ezek az értékek? Szerintem meglehetősen. Ha ugyanis az IQ tényleg az okosságot fejezi ki, akkor az átlagosan éles elméjű, 107-es IQ-jú zsidó a norma megállapításakor a teljes népesség 68%-ánál „pengébb”. Ha az átlagzsidónak mégis 110 az IQ-ja, akkor embertársai 75%-a nem rúg mellette labdába. Ha 115 az intelligenciahányadosa, akkor már az emberek 84%-ának jár túl az eszén.

A szakirodalom azonban tovább megy annál az állításnál, hogy a zsidók IQ-ja magasabb a többiekénél. Azt állítják a szerzők, hogy az is volt. A zsidó értelmi fölény múltja azokat a tudósokat foglalkoztatja, akik a zsidó sikerek szociobiológiai magyarázatának a hívei. Darwin evolúciós elmélete után nem sokkal megfogalmazott elméletük (LOMBROSO 1872/1998: 37; JACOBS 1886/1891: lv; LEROY-BEAULIEU 1893: 203) az, hogy a zsidók azért érthettek el szép sikereket a modernításban, mert premodern genetikai örökségük előnyös helyzetbe hozta őket. Ezek a kutatók az intelligenciát örökölhetőnek tartják,

¹ Az itt előadott érvelés teljes kifejtése a *Replika* című folyóiratnál jelenleg elbírálás alatt álló tanulmányban lesz olvasható (BOLGÁR 2020). A főcímben szereplő idézet Werner Sombartnak *A zsidók jövője* című könyvében található meg (1912/1921: 53).

² Pl. PINKER 2006; NISBETT 2009: 172.

a zsidó történelmet pedig eugenikai praxisnak látják, aminek során – például a pogromok vagy a műveletlenebbek kisebb házasodási esélyei miatt – a zsidók közül a nem túlságosan eszeseknek csekélyebb sanszuk volt örökítőanyaguk továbbadására, így a zsidóság átlagon felül értelmessé vált, melyet a modern világban módja nyílt szocioökonómiai előnyökre váltania (WEYL 1966: 92–193; VAN DEN HAAG 1969: 13–22; WEYL 1989: 130–158; DIAMOND 1994: 292; PATAI 1977: 305–306).

Az elmélet hátránya, hogy kilátástalannak tűnik igazolni, mivel még azt sincs mód kideríteni, tényleg magasabb volt-e a premodern zsidók IQ-ja másokénál. Legfeljebb amellet lehet érvelni, hogy a modern zsidó siker elképzelhető genetikai örökségként, amennyiben sikerül kimutatni, hogy a zsidó IQ-előny azóta létezik, mióta csak az intelligenciát mérik, vagyis az 1910-es évektől. És valóban, Nathaniel Weylnél, Raphael Patainál és Gregory Cochranról, illetve szerzőtársaiknál ezt olvassuk (WEYL – POSSONY 1963: 162–164; PATAI – PATAI-WING 1975: 146–149; COCHRAN – HARDY – HARPENDING 2006: 661). Ahogy Charles Murray megfogalmazta: „a zsidók IQ-tesztje, mióta az első méréseket elvégezték körükben, szokatlanul magas intelligencia-szintet mutat” (MURRAY 2007: 121–122). Ebben az írásban nem bolygatom azt a kérdést, hogy a magasabb intelligenciahányados kiválóbb értelmet, okosságot jelent-e. Annak viszont törekszem utánajárni, hogy valóban magasabbnak bizonyult-e a zsidók IQ-ja az 1945 előtti intelligenciaméréseken.

Mivel győzik meg erről a szerzők az olvasót? Nem sokkal. Az egyetlen kiterjedt vizsgálatot a korai tesztelési hagyományon a magukat faji realistának nevezők köréhez sorolható brit pszichológus, Richard Lynn végezte. (LYNN 2011: 75–78, 98–99, 152–157, 273–282, 316). Lynn 21, 1945 előtti publikációt tekintett át úgy, hogy mindig az adott kutatásban szereplő nem zsidó fehérek átlagát vette 100-nak.³ Kérdéses azonban, hogy amit Lynn mért, jelent-e bármit is. A fő gond a szemléjével az, hogy változatos döntéseket hozott arról, kit tekint nem zsidó fehéreknek. Az egyik esetben például csak a harmadik generáció óta bennszülött amerikai fehérek mentek át a rostán. A Svédországban vagy Norvégiában született nagyszülők Amerikában született unokáit már túlságosan zsidónak vagy nem elég fehérnek találta erre a szerepre. Egy másik esetben viszont a legalább két éve Amerikában élő csehek és olaszok is megfeleleltek a célra. A harmadikban az amerikai olaszok már nem. A negyedikben néhány zsidót is a nem zsidók közé számolt (JORDAN 1921: 19–31, 70–71; BERE 1924: 13–15, 38; SEAGO – KOLDIN 1925; PINTNER – MALLER 1937: 96, 99; ESTABROOKS 1928: 526). Nem következetes az sem, ahogyan Lynn a zsidókat meghatározta. Egy esetben csak az oroszországi zsidókat tekintette zsidónak, a romániaiakat nem (JORDAN 1921: 70–71). Ezenkívül számszaki hibák is terhelik áttekintését: 21-ből 5 esetben biztosan helytelen IQ-értéket adott meg (PINTNER – KELLER 1922: 214–215; GOODENOUGH 1926: 393–395; RIGG 1928: 254, BROWN 1944: 75). Például egy kutatásról azt állítja, hogy abban 800 tizenkét éves zsidó IQ-ja 102,5 volt. Ám a tanulmány valójában 250 tizenkét éves zsidót vizsgált, és a 102,5 nem az IQ-juk, hanem a teszten elért nyers pontszámuk volt (SEAGO – KOLDIN 1925: 566).

³ Kivéve, ha a kutatásban nem szerepeltek nem zsidó fehérek.

Amivel tehát a múltbeli zsidó IQ-fölény a szakirodalomban adatolva van, az nem megbízható vagy nem ellenőrizhető. Nekünk kell ezért utánajárnunk, nem csak mendemonda-e, hogy a zsidók IQ-ja a kezdettől kimagasló volt.

Először is megpróbáltam segíteni az eddigi ismereteink földrajzi féloldalasságán. Az irodalom ugyanis kizárólag az angolszász világra, jelesül az Egyesült Államokra és Londonra vonatkozik, noha a zsidók döntő többsége nem ezen a területen élt. A magam részéről azzal igyekeztem javítani a helyzeten, hogy megpróbáltam kinyomozni a zsidó IQ mérésének magyarországi történetét. Amit találtam, úgy összegezhető, hogy Magyarországon a zsidó eszességről sokat beszéltek, de keveset mérték.

A zsidó IQ mérése 1920-ban ugyan nem történt meg idehaza, de legalább akadt valaki, aki úgy tudta, hogy igen, és világgá is kürtölte a képzelt kutatás eredményeit. Drozdy Győző, kisgazda képviselő a nemzetgyűlésben azt állította, hogy Magyarországon a tízéves zsidó gyerekek IQ-ja majdnem 110. Azt is megmondta, hogy ezt Nagy Lászlónak, a gyermektanulmányi mozgalom vezéralakjának egy cikkéből tudja (NEMZETGYŰLÉSI NAPLÓ 1920: 142–145, 204–212). Nagynak valóban megjelent egy írása a középiskolások értelmi fejlődéséről, amelyben az arra a kérdésre adott válaszokat elemezte, hogy „*miért van most háború?*”. Csupán az hibádzott Drozdy történetében, hogy ebben egy árva szó sem esik a zsidókról. Mindössze azt mutatta ki Nagy, hogy a földművesek ivadékaik le vannak maradva az értelmi fejlődésen (NAGY 1917). De ez elég volt ahhoz, hogy Drozdy a zsidó értelmi fölény bizonyítékaként emlékezzen a szövegre.

1937-ben Vácott járási tanítóegyesületi gyűlést tartottak. A kultúrprogram az volt, hogy az elemik egyenként bemutatták, mire büszkék. A váci status quo izraelita elemi néhány grafikonnal igyekezett lepipálni a többieket, amelyeken a tanító a gyermekeken végzett intelligenciavizsgálata eredményeit mutatta be (JÁRÁSKÖRI GYŰLÉS... 1937: 918). Hogy mit ábrázoltak a grafikonok a zsidó gyerekek IQ-járól, arról nem szól a fáma. De el lehet képzelni, hogy valami olyasmit, amivel fel lehetett vágni.

Zsidók és nem zsidók IQ-jának összevetéséhez a legközelebb Drakovits Pál jutott 1937-ben közreadott tanulmányában, aki egy lipcsei intelligenciateszt kipróbálása végett nyolc szegedi elemi iskola negyedik osztályosait vizsgálta. Az iskolák versenyét az izraelita elemi nyerte, diákjai főleg a számolásos feladatokban tűntek ki. A többi iskolába járó zsidó vallású tanuló intelligenciaszintjét nem ismerjük. Drakovits az eredményeket mégis a felszínes, de fürge észjárású zsidók, illetve a kissé tohonya, de mélyenszántó magyarok relációjában értelmezte (DRASKOVITS 1937).

Végül az 1936/1937. tanévben a szegedi Baross Gimnázium tanára, Szeliánszky Ferenc végzett intelligenciamérést az egyik osztályában a Stanford–Binet-teszt Drakovits-féle fordítását használva, amire a hibázás pszichológiáját tárgyaló doktori disszertációjához volt szüksége. A diákok eredményeit egyenként, de névtelenül és felekezetiük jelzése nélkül közölte (SZELIÁNSZKY 1938: 71). Mivel azonban az IQ-jukon kívül megadta a matematika osztályzataikat és a tanulmányi átlagukat is, a disszertációt az iskolai értesítővel (FIRBÁS 1937: 78–79) összevetve 19 diákot sikerült azonosítanom. Sajnos csak egy izraelita van köztük. Így hát csak kuriózumként van jelentősége, hogy a zsidó diák IQ-ja 103, a keresztényeké 113 volt átlagosan.

Úgy tűnik tehát, hogy a régi magyar pszichometria nem vizsgálta a zsidók IQ-ját a nem zsidókéval összevetve, de folyton incselkedett ezzel. A földrajzi féloldalasságon tehát nem sikerült segítenem, ám annyit talán sikerült kimutatnom, hogy nem kilátástalan vállalkozás a zsidó IQ mérésének nyomait fürkészni az angolszász világon kívül is. Egyelőre azonban a vizsgálatot az angolszász teszteredményekre kell korlátoznunk.

Mielőtt belevágnánk ezek összegzésébe, fontos felismernünk a korai pszichometriai kutatások módszertani hiányosságát. Ezeknek a vizsgálatoknak természetesen egyike sem tesztelte a teljes zsidó és nem zsidó populációt, vagyis ezekre alapozva nem tehetünk határozott kijelentést arról, mekkora volt az IQ-differencia. De nem is úgy jártak el a hajdani kutatók, ahogy a jelennel foglalkozó társadalomtudóstól manapság elvárható, vagyis nem a sokaságnak egy véletlen mintáját tesztelték, hanem mindig egy kényelmi mintát, tehát azokat, akikhez könnyen hozzáfértek. Például a saját iskolájukban vagy a lakókörnyezetükben végezték a felmérést. Márpedig az ilyen mintákból nem lehet következtetést levonni arról, hogy bizonyos valószínűséggel hogyan alakult az IQ-különbség a mintán kívül a populáció egészében. Úgy járhatunk csak el, ahogy történeztől elvárható: azzal főzünk, amit a múlt önkénye ránk hagyott. Annyit tudunk csak megmondani, hogy a fennmaradt nyomokból, a kényelmi mintákon mért eredményekből mi rajzolódik ki.

Mit mutatnak a felmérések? Ha csak futó pillantást vetünk a zsidó IQ-mérés történetének a legelejére, mindjárt meglepő eredményeket találunk. A három talán leghíresebb, 1910-es években készült intelligenciavizsgálat is foglalkozott a zsidókkal, és mindhárom elvégzője kevésbé megtisztelő következtetést vont le a zsidó intelligenciáról (GODDARD 1917; BRIGHAM 1923: 189–190; PEARSON – MOUL 1925: 125–127). Valójában azonban mindegyik következtetés megalapozatlan volt. Szép számmal készültek azonban olyan vizsgálatok is a holokauszt előtt, amelyek úgy mérték a zsidó IQ-t, hogy mentesek voltak a gyermekbetegségekétől. Összesen 41 publikációt találtam, vagyis egy híján kétszer annyit, amennyiről az eddigi szakirodalom tud.⁴

Az első kérdés, amit ennek az anyagnak szegezhetünk, az, hogy rendre a zsidók tűntek-e a kutatásokban az IQ-versengés legyőzhetetlen bajnokainak. A kép némi átalakítás nélkül áttekinthetetlen, mivel a szerzők egészen eltérő kategóriákba osztották vizsgálati alanyaikat. Akkor válik értelmezhetővé a látkép, ha az IQ-versengés másik nagy esélyesének megnevezésére bevezetjük a *domináns fehérek* fogalmát. Azokat neveztem így, akik az adott felmérésben a fehér, angolszász, protestáns, angol anyanyelvű, már helyben született ideálhoz viszonylag a legközelebb álltak. (Ha külön ki voltak mutatva a Dél- és Kelet-Európából bevándorló népek vagy a katolikusok, őket semmiképp sem értettem ide.) Így azt kapjuk, hogy 7 publikáció nem segít a kérdésünk eldöntésében, mert úgy lettek elsők a zsidók, hogy a domináns fehérek nem indultak. 14 mérte a zsidó IQ-t mindenkiénél magasabbnak, a domináns fehérekénél is. 15 legalább egy csoportnál alacsonyabbnak. 3 esetben holtversenyben végeztek élen a zsidók. Vagyis 1945 előtt néggyel több kutatás mond ellent annak a várakozásnak, hogy a zsidók egyedül álltak az

⁴ Ezek bibliográfiai leírására és a bennük közölt eredményekre lásd: BOLGÁR 2020.

IQ-hierarchia tetején, mint amennyi megerősíti. A vetélkedés kimenetele tehát változó volt, a zsidók nem voltak ennek a versenynek verhetetlen bajnokai.

Második kérdésem az volt, 107 és 115 között lehetett-e a zsidók átlagos IQ-ja 1945 előtt. E kérdés megválaszolása során értelemszerűen kizártam a vizsgálatból a számszerű IQ-értéket nem közlő publikációkat, ahogy a közép- és felsőoktatásban végzett felméréseket is, mivel ezekről nem feltételezhető, hogy a mért IQ a zsidóság egészére jellemző lenne. Kizártam továbbá a három, 50-nél kevesebb zsidó tesztalanyt vizsgáló cikket is.

A fennmaradó kutatások által megállapított IQ-értékeket átlagolva azt kapjuk, hogy a zsidók intelligenciahányadosa 103,5-re becsülhető, vagyis a 107–115-ös szintnél érzékelhetően alacsonyabbra.

A történetnek ezzel azonban még nincs vége, mert még nem derítettük ki, hogy ez a szint hogyan viszonyult az átlaghoz. Látszólag egyszerű a válasz: az egész társadalom átlagos IQ-ja 100. Ám ez csak akkorra igaz, amikor a normát meghatározták. Utána ennél már magasabb. James Flynn figyelt fel arra, hogy egy sokaságnak az egy bizonyos teszten elért pontszáma emelkedik az egyik sztenderdizálástól, amikor a normát megemelik, vagyis megint 100 lesz az átlagos IQ, és az egész kezdődik előlről (FLYNN 1984).

Hogy mennyivel lehetett a teljes populáció IQ-ja magasabb 100-nál, mekkora volt a Flynn-hatás, annak csak a durva megbecslésére van mód. A korai tesztek esetében ugyanis nem készült rendszeres vizsgálat arról, mekkora volt az átlagos évenkénti emelkedés. Ezért azt feltételeztem, hogy akkora volt mindegyiknél, amekkora emelkedést 1932 és 1948 között Flynn a Stanford–Binet-tesztet és a Wechsler-tesztet vizsgálva Amerikában mért, azaz 0,368 pontnyi (FLYNN 1984: 35). Ezek után megkíséreltem kideríteni, hány év telt el az egyes tesztek normájának utolsó meghatározásától addig, amíg a tesztet bevetették a zsidók IQ-jának mérésére, hogy annyiszor 0,368 pontot hozzáadjak 100-hoz. Így minden egyes vizsgálat esetében volt egy becslésem arról, mennyi lehetett akkoriban az egész társadalomban az átlagos IQ. Végül ezeket a becsléseket átlagoltam. Ezzel az eljárással azt kaptam, hogy a teljes népesség IQ-ja 103,2 lehetett, ami még fél ponttal sem kevesebb a zsidóknál mértnél.

Vagyis a rendelkezésünkre álló adatokból az rajzolódik ki, hogy a zsidók IQ-ja egyáltalán nem magasodott toronyként a nem zsidóké fölé, hanem voltaképpen ugyanannyinak adódott a holokauszt előtti évtizedekben az USA-ban és Londonban. Azt a tételt tehát, hogy a zsidók IQ-ja azóta kimagasló, mióta az első tesztek elvégezték, semmi sem támasztja alá.

FELHASZNÁLT IRODALOM

- BERE, May (1924): *A comparative study of mental capacity of children of foreign parentage*. Teachers College, Columbia University, New York.
- BOLGÁR Dániel (2020): Magasabb IQ-júak voltak-e a zsidók? *Replika* (28.) (elbírálás alatt).
- BRIGHAM, Carl C. (1923): *A study of American intelligence*. Princeton University Press, Princeton – London – Oxford.

- BROWN, Fred (1944): A comparative study of the intelligence of Jewish and Scandinavian kindergarten children. *Pedagogical Seminary and Journal of Genetic Psychology* 64(1). 67–92.
- COCHRAN, Gregory – HARDY, Jason – HARPENDING, Henry (2006): Natural history of Ashkenazi intelligence. *Journal of Biosocial Science* 38(5). 659–693.
- DIAMOND, Jared M. (1994): Human genetics: Jewish lysosomes. *Nature* 368(6469). 291–292.
- DRASKOVITS Pál (1937): Lélektani vizsgálatok a népiskolából a középiskolába lépő tanulók képességeinek megállapítására. *A Gyermek és az Ifjúság* 29(7–10). 52–70.
- ESTABROOKS, George Hoben (1928): The relation between cranial capacity, relative cranial capacity and intelligence in school children. *Journal of Applied Psychology* 12(5). 524–529.
- FIRBÁS Oszkár (szerk.) (1937): *A Szegedi M. Kir. Állami Baross Gábor Gimnázium (III. osztály reálgimnázium, IV–VIII. osztály reáliskola) LXXXVI. évi értesítője az 1936–37. tanévről.* Szegedi Új Nemzedék, Szeged.
- FLYNN, James R. (1984): The mean IQ of Americans: Massive gains 1932 to 1978. *Psychological Bulletin* 95(1). 29–51.
- GODDARD, Henry H. (1917): Mental tests and the immigrant. *The Journal of Delinquency* 2(5). 243–277.
- GOODENOUGH, Florence L. (1926): Racial differences in the intelligence of school children. *Journal of Experimental Psychology* 9(5). 388–397.
- JACOBS, Joseph (1886/1891): The comparative distribution of Jewish ability. In: JACOBS, Joseph: *Studies in Jewish statistics: Social, vital and anthropometric.* London, XLI–LXIX.
- JÁRÁSKÖRI GYŰLÉS... (1937): Járásköri gyűlés és tanügyi kiállítás Vácott. *Néptanítók Lapja és Népművelési Tájékoztató* 70(23). 918–919.
- JORDAN, Riverda Harding (1921): *Nationality and school progress: A study in americanization.* Public School Publishing Company, Bloomington.
- LEROY-BEAULIEU, Anatole (1893): A zsidóság és az antisémia áramlat. Harmadik [helyesen: második] közlemény (SIMONYI Jenő ford.). *Budapesti Szemle* 76(203). 202–255.
- LOMBROSO, Cesare (1872/1998): *Lángész és örültség* (SZABÓ Károly ford.). LAZI, Szeged.
- LYNN, Richard (2011): *The chosen people: A study of Jewish intelligence and achievement.* Washington Summit Publishers, Augusta.
- MURRAY, Charles (2007): A zsidó géniusz. *Valóság* 50(9). 120–128.
- NAGY László (1917): A gyermek lelki fejlődésének típusai az iskolák szerint. *A Gyermek* 14(3–4). 145–157.
- NEMZETGYŰLÉSI NAPLÓ (1920): *Az 1920. évi február hó 16-ára hirdetett nemzetgyűlés naplója. V. kötet.* Budapest.
- NISBETT, Richard E. (2009): *Intelligence and how to get it? Why schools and cultures count?* W.W. Norton and Co., New York – London
- PATAI, Raphael (1977): *The Jewish mind.* Jason Aronson, Detroit.
- PATAI, Raphael – PATAI-WING, Jennifer (1975): *The myth of the Jewish race.* Scribner, New York.
- PEARSON, Karl – MOUL, Margarete (1925): The Problem of alien immigration into Great Britain, illustrated by an examination of Russian and Polish Jewish children. Part II. *Annals of Eugenics* 1(2). 56–127.

- PINKER, Steven (2006): Groups and genes: The lessons of the Ashkenazim. *The New Republic* <https://newrepublic.com/article/77727/groups-and-genes> (Letöltés ideje: 2020. május 1.)
- PINTNER, Rudolph – KELLER, Ruth (1922): Intelligence tests of foreign children. *Journal of Educational Psychology* 13(4). 214–222.
- PINTNER, Rudolph – MALLER, J. B. (1937): Month of birth and average intelligence among different ethnic groups. *Pedagogical Seminary and Journal of Genetic Psychology* 50(1). 91–107.
- RIGG, Melvin (1928): Some further data on the language handicap. *Journal of Educational Psychology* 19(4). 252–256.
- SEAGO, Dorothy Wilson – KOLDIN, Theresa Shulkin (1925): A Comparative study of the mental capacity of sixth grade Jewish and Italian children. *School and Society* 22. 564–568.
- SOMBART, Werner (1912/1921): *A zsidók jövője* (FORBÁT Rózi ford.). Zsidó Szemle, Budapest.
- SZELIÁNSZKY Ferenc (1938): *A hibakutatás neveléslélektani problémái*. Szegedi Ferenc József-Tudományegyetem Pedagógiai-Lélektani Intézet, Szeged.
- VAN DEN HAAG, Ernest (1969): *The Jewish mystique*. Stein and Day, New York.
- WEYL, Nathaniel (1966): *The Creative elite in America*. Public Affairs Press, Washington.
- WEYL, Nathaniel (1989): *The geography of American achievement*. Scott Townsend Pub., Washington.
- WEYL, Nathaniel – POSSONY, Stefan T. (1963): *The geography of intellect*. H. Regnery Co., Chicago.